

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากที่จะช่วยการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าไม่
ว่าจะเป็นการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ ในด้านการเมือง หรือในด้านสังคมและวัฒนธรรม
เพราะการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกำลังคนจะมี
ประสิทธิภาพเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา นับว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นการศึกษาเพื่อ
ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคง และความเจริญ
ก้าวหน้าของชาติเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่สิ้นสุดการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับการศึกษานี้
ถ้าการประถมศึกษามีคุณภาพ ก็หมายถึง ประชาชนส่วนใหญ่มีคุณภาพด้วย ดังนั้นโรงเรียนประถม
ศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528, หน้า 6) จึงเป็นหน่วยงาน
ทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุดมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาตามนโยบาย
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีการกิจหลัก คือ จัดการเรียนการสอน
เพื่อให้เด็กเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ มีความรู้และทักษะ
พื้นฐานในการดำรงชีวิต มีชีวิตที่สงบสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตร
กำหนดไว้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529, หน้า 5-7) ได้กำหนด
งานบริหารโรงเรียนไว้ 2 ประเภท และแยกเป็น 6 งาน คือ

1. งานหลัก เป็นงานที่เป็นไปเพื่อให้แก่นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรโดยตรง คือ งานวิชาการ

2. งานสนับสนุน เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การจัดความสำคัญได้จากการประชุมระดมความคิดของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติการระดับประถมศึกษา สรุปได้เพียงว่างานวิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งและงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญเป็นอันดับหก อีกสิ่งงานขึ้นอยู่กับนโยบาย ขนาดและสภาพแวดล้อม แต่ละโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ พันธ์ หันนาคินทร์ (2529, หน้า 327) ว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียนและเป็นชีวิตจิตใจของสถาบัน ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตในสถาบันเป็นไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น

ในระยะเวลาที่ผ่านมาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่พึงพอใจ จากรายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 1) ปรากฏว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางกลุ่มประสบการณ์ไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ภาวะสุขภาพนักเรียนบางส่วนยังไม่สมบูรณ์ อัตราการเข้าชั้นเรียนยังค่อนข้างสูง และนักเรียนบางส่วนยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด สาเหตุที่ทำให้เป็นอย่างนั้นเป็นเพราะการจัดการศึกษาในระดับศึกษามักจะประสบปัญหา อุปสรรคหลายด้าน ดังเช่น ปัญหาทางด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และลักษณะทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่นอกเหนือจากการควบคุมของระบบการศึกษา และปัญหาภายในระบบการศึกษาโดยตรง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การวางแผนนำหลักสูตรไปใช้ และปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล ดังรายงานการสัมมนาระดับชาติของกรมวิชาการ (2531, หน้า 128-133) ได้สรุปปัญหาที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน ครูไม่เข้าใจวิธีการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคนเป็นสำคัญ จึงมุ่งสอนเนื้อหาเป็นหลักโดยใช้วิธีสอนของครู ไม่คำนึงถึงวิธีการของเด็ก กล่าวคือ จะมุ่งสอนในลักษณะกลุ่มใหญ่ มิได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้การสอนซ่อมเสริมยังไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ

2. การวัดผลและประเมินผล เนื่องจากการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 มีหลักการและวิธีการค่อนข้างยุ่งยาก ทำให้ครูไม่เข้าใจหลักการและวิธีวัดผล จึงมีปัญหาในการปฏิบัติ

3. การบริหารหลักสูตร การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ไม่มีข้อบ่งชี้ที่ทำได้ไม่ครบวงจร ประกอบกับมีการประสานงานกันน้อยระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตร จึงทำให้เกิดความไม่พร้อมในการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะความไม่พร้อมของบุคลากร ได้แก่ ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ การผลิตครูของกรมฝึกหัดครูก็ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร นอกจากนี้การบรรจุครูของโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้ จึงขาดครูที่จะสอนในเรื่องที่ต้องใช้เทคนิคเฉพาะเรื่อง

นอกจากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาแล้ว กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533, หน้า 12-13) ได้สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. ตัวแปรในเรื่องการนิเทศการศึกษา ได้แก่ จำนวนครั้งต่อปีการศึกษาที่โรงเรียนได้รับจากการนิเทศจากภายนอก และจำนวนครั้งต่อปีการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

2. ตัวแปรในเรื่องครูผู้สอน ได้แก่ การที่ครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากภายในและภายนอกไปใช้ประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับหลักสูตรและวิชาชีพครูและการอุทิศตนของครูที่วัดจากระดับพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่

3. ตัวแปรในเรื่องกระบวนการสอน ได้แก่ สมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนและความถี่ของกิจกรรมที่ครูติดตามผลการเรียนของนักเรียน

จากสภาพปัญหาและตัวแปรที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา จึงได้พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการศึกษา แนวทางหนึ่งในหลาย ๆ แนวทางที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น คือ การนิเทศการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาลส์ อัจฉริมาจารย์ (2525, หน้า 5) ว่าการจัดการศึกษาจำเป็นต้องใช้การนิเทศการศึกษาเข้ามาช่วยเพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อน ยุ่งยาก และเกี่ยวข้องกับบุคคล เนื่องจากภายในโรงเรียนย่อมมีครูที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้นประสิทธิภาพของการเรียนการสอนย่อมแตกต่างกัน การที่จะลดช่องว่างดังกล่าว ผู้บริหารจึงต้องมีการนิเทศการศึกษา ซึ่งนอกจากจะทำให้ช่องว่างดังกล่าวลดลงแล้ว ยังทำให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย แต่การดำเนินงานนิเทศการศึกษาที่ผ่านมามีอุปสรรค จากการสังเคราะห์งานวิจัยการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยของ สวัสดิ์ อุทรานันท์ (2533, หน้า 1687) พบว่าการนิเทศการศึกษาแต่ละระดับขาดการประสานงานกัน ในระดับอำเภอศึกษานิเทศก์อำเภอมีปัญหากับการขาดอัตรากำลัง อัตรากำลังไม่เพียงพอ ขาดความรู้เฉพาะอย่าง ขาดเครื่องมือปฏิบัติงาน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน ขาดแรงจูงใจและขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร

จากปัญหาด้านการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้มองเห็นว่าปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ การขาดอัตรากำลังในการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นเพราะศึกษานิเทศก์มีน้อยแล้วยังมีภาระงานอื่นทำอีกหลายอย่างนอกเหนือจากการนิเทศการศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง การนิเทศการศึกษาที่ผ่านมาจึงไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาและการพัฒนาการเรียนการสอนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ตระหนักถึงปัญหาด้านการนิเทศการศึกษาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงหาทางแก้ไขโดยกำหนดนโยบายให้มีการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบทุกโรงเรียน เห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 7) นโยบายด้านการบริหารและสนับสนุนให้มี

การปรับปรุงการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ทุกหน่วยงานใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน สำหรับการนิเทศการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในเป็นพิเศษ มีการติดตาม กำกับ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

การนิเทศภายใน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529, หน้า 9) หมายความว่า ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหารลงไปในพื้นที่ที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพและ สืบพันธ์ เกตุทัต (2518, หน้า 132) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในคล้ายกันว่า เป็นการนิเทศโดยอาศัยบุคลากรภายในโรงเรียนเองเป็นผู้นิเทศ ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่หรือหัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูมีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการสอนเฉพาะสาขาวิชา บุคลากรเหล่านี้จะต้องทำการนิเทศครูในโรงเรียนในรูปแบบของการเป็นที่ปรึกษา การปรึกษางานในหมู่คณะ การให้ความรู้เพิ่มเติม โดยถือหลักการฝึกกำลังปฏิบัติงานได้สำเร็จด้วยดี

ดังนั้นความหมายของการนิเทศภายใน คือ วิธีการและกระบวนการพัฒนาการสอนของครู โดยบุคลากรภายในโรงเรียนร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้การเรียนการสอนของโรงเรียนที่ตนเองสังกัดอยู่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การนิเทศภายในจึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน และเพิ่มพูนคุณภาพประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาให้ได้ผล ทั้งนี้เพราะการนิเทศภายในมีข้อดีและประโยชน์หลายประการ ซึ่ง อาคม จันทรสุนทร (2528, หน้า 61) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. เป็นการช่วยเหลือ ส่งเสริม กำลังของผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ที่มีไม่เพียงพอที่จะนิเทศการศึกษาได้ทั่วถึง
2. การนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียน ผู้นิเทศเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียน ย่อมรู้ในปัญหาได้ดีและสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ตรงจุดกว่าคนภายนอกมานิเทศ

3. ผู้นิเทศมีความคุ้นเคยกับครูอยู่แล้ว ไม่ต้องเสียเวลาในการสร้างความคุ้นเคยอีก และทำให้บรรยากาศในการนิเทศเป็นไปอย่างกันเอง

4. ผู้นิเทศสามารถจะติดตามการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลา ทำให้การดำเนินงานไปถึงจุดหมายโดยไม่ขาดความต่อเนื่อง

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของ สงัด อุทรานันท์ (2530, หน้า 117) ซึ่งได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนว่าเหมาะสมที่สุดกับสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันเพราะว่า

1. ศึกษาที่เทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษาที่เทศก์ ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริงได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอ และบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นการยอมรับซึ่งกันและกันด้วย

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการและวิธีการของการนิเทศการศึกษาสมัยใหม่มากที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีผู้มาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

จากความคิดเห็นถึงข้อดีและความเหมาะสมของการนิเทศภายในที่กล่าวมาแล้วนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529, หน้า 87) มีแนวคิดสอดคล้องกันว่า การนิเทศภายในช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และครูร่วมมือกันทำงานด้วยความเต็มใจ

จากการตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนดำเนินการ
จัดการนิเทศภายในและได้มีการจัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนทุกคนตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา หลักสูตรที่อบรมส่วนหนึ่งคือ การดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายใน
โดยเสนอการนิเทศหลายรูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนได้ และได้มีการติดตามผล
การดำเนินการ ปรากฏว่า ในส่วนของการนิเทศภายในนั้นโรงเรียนมีการจัดดำเนินการน้อยมาก
ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ กวี เพ็งศรี (2532, หน้า 366) ที่สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการ
จัดการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยาว่าส่วนใหญ่จัดให้มี
กระบวนการนิเทศ จัดทำโครงการเพื่อการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ใน
เกณฑ์น้อย บุคลากรที่ทำการนิเทศส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนน้อยที่มีผู้ช่วยผู้บริหาร
โรงเรียนหรือครูวิชาการดำเนินการนิเทศ ผลการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านกระบวนการ
ทำงานร่วมกัน โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการนิเทศเพื่อปฏิบัติตามนโยบาย คำสั่ง มีเป็นส่วนน้อยที่
ดำเนินการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน กระบวนการทำงานร่วมกันจึงเป็นการปฏิบัติ
ตามคำสั่งและขึ้นอยู่กับบทบาทการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และจากการสังเคราะห์
งานวิจัยทางการศึกษาในประเทศไทยของ สวัสดิ์ อุทรานันท์ (2533, หน้า 1687) ได้สรุปผล
การเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนว่าสภาพการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนโดย
ทั่วไปพบว่า โรงเรียนทุกสังกัดและทุกระดับได้จัดให้มีการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนน้อยมากและ
มักจัดเป็นครั้งคราว อีกทั้ง โสภณ ชัยเพชร (2534) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศ
การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นิเทศและผู้รับการ
นิเทศมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การดำเนินการตามกระบวนการนิเทศการศึกษาทั้ง 5 กระบวน
การ มีการวางแผนและกำหนดทางเลือกมากกว่าขั้นตอนอื่น การสร้างสื่อและเครื่องมือมีการ
ดำเนินการน้อย ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ

การศึกษา จึงดำเนินการนิเทศไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้จากการวิจัยของ ปรีธดา พัฒนขจร (2533) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้บริหารและครูในการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสตูล พบว่า มีปัญหาในการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูต้องการรูปแบบการนิเทศที่มีวิธีการแบบให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศไปด้วย โดยมีผู้บริหารทำหน้าที่สนับสนุนและให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สุชะ กิ่งมณี (2529) จากการวิจัยการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนพูดภาษาถิ่น : การศึกษา เฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการแก้ไข้ปัญหาการดำเนินการว่า การนิเทศ การสอนทั้งจากภายนอกและภายใน ผู้นิเทศควรศึกษาข้อมูลโดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนนิเทศด้วย

จากข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังคงดำเนินการนิเทศภายในอยู่ในเกณฑ์น้อย การดำเนินการตามกระบวนการนิเทศมีการปฏิบัติไม่ต่อเนื่องและไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับการนิเทศไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบกับจากการรายงานผลการติดตามการนิเทศภายในโรงเรียนของคณะศึกษานิเทศก์อำเภอและจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ สรุปว่า การปฏิบัติจริงในการนิเทศภายในโรงเรียน ขาดการวางแผนนิเทศและการนิเทศไม่มีระบบ ขั้นตอน และไม่ปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายใน บางโรงเรียนไม่มีการปฏิบัติการนิเทศเลย ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการนำกระบวนการนิเทศภายใน โดยคณะครูมีส่วนร่วมมาใช้ปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีกรอบแนวความคิดประยุกต์จากกระบวนการนิเทศภายในของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ การปฏิบัติตามแผนนิเทศและการประเมินผล และรายงานผลการนิเทศ โดยเปิดโอกาสให้คณะครูใน

โรงเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศภายในดังกล่าวทุกขั้นตอน ซึ่งจะส่งผลให้คณะครูเกิดการยอมรับ มีความเต็มใจ ให้ความร่วมมือในการนิเทศมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ได้แนวทางการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของแต่ละโรงเรียน อีกทั้งตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของคณะครูด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการนิเทศ Burton and Bruckner (อ้างใน เสาวภา เชาว์ชลากร, 2525, หน้า 3-4) ได้กำหนดหลักการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย (Democratic) คือ จะต้องเปิดโอกาสให้มีการร่วมมือและใช้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากที่สุด และในการนิเทศการศึกษาคควรใช้อำนาจให้น้อยที่สุด อำนาจนั้นจำเป็นต้องได้มาจากหมู่คณะ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของหมู่คณะไปสู่เป้าหมาย

ผู้วิจัยจึงคาดหวังว่า การนำกระบวนการนิเทศภายในโดยคณะครูมีส่วนร่วมมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา จะสามารถลดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนได้ และผลจากการวิจัยที่เกิดขึ้นจะเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำกระบวนการนิเทศภายในโดยคณะครูมีส่วนร่วมมาใช้ในกลุ่มโรงเรียนพิมาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการนิเทศภายในโดยคณะครูมีส่วนร่วมในกลุ่มโรงเรียนพิมาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษานำกระบวนการนิเทศภายในโดยคณะครูมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้และปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เพื่อได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งสามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ ได้

3. เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับผลของการนำกระบวนการนิเทศภายในโดยคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกลุ่มโรงเรียนพินาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปรารังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 8 โรงเรียน โดยทำการศึกษาเฉพาะภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2538 ถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2538

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 69 คน ในกลุ่มโรงเรียนพินาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปรารังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ รวมประชากร 77 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

กระบวนการนิเทศภายในโดยคณะกรรมการมีส่วนร่วม โดยประยุกต์จากกรอบแนวคิดกระบวนการนิเทศภายในของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มี 7 ขั้นตอนดังนี้

1. จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายใน
2. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการนิเทศภายใน
3. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
4. วางแผนการนิเทศภายใน
5. สร้างเครื่องมือและสื่อ
6. ปฏิบัติการนิเทศภายใน
7. ประเมินผลและรายงานการนิเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นที่เข้าใจตรงกัน จึงกำหนดความหมายของคำที่ใช้ดังนี้

กระบวนการนิเทศภายในโดยคณะครูมีส่วนร่วม หมายถึง การนิเทศการสอนภายใน โรงเรียนที่ให้คณะครูในโรงเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการคิด มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศการศึกษาร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน ตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายใน 7 ขั้นตอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายใน การตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ การนิเทศ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อและเครื่องมือ การปฏิบัติการนิเทศและการประเมินผล รายงานผลการนิเทศภายใน โดยให้ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการนิเทศขึ้นในโรงเรียน เป็นที่ปรึกษา คอยอำนวยความสะดวกและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศให้มากขึ้น

กิจกรรมการนิเทศ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูภายในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพให้กับคณะครูภายในโรงเรียน และเพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น